

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt., félévre 6 frt., negyedévre 3 frt.
Előfizetések és hirdetési díjak helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.
Helyben előfizethető: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedéselben.
Egyes szám ára 5 kr. o. é.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: belső-tordatca szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, I-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorát 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetéseket felvételnek: Helyben: a szerkesztőségél, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bécsben: Haenstein és Vogler (Neuer-Markt 11 sz.), Oppelk Alajosnál (Wollzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstätte 2), Pesten: Haenstein és Vogler Uriutca 13. Lang et Schwarz, Fűrődutca 1. Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart. Nyitlér sora 20 kr.

Előfizetés

„Kolozsvári Közlöny“-re.

Megjelen naponként
egész nagy iven.

Előfizetési árak: egész évre 12 ft. o. é.
hét óra 7 „ „
félévre 6 „ „
évnegyedre 3 „ „

Az előfizetések egyenesen a szerkesztőséghez küldendők be.

A „Kolozsv. Közlöny“ szerkesztősége.

— **A Deakpárt** vasárnapi értekezletén, Torma Károly elnöke alatt, a képviselőház ujonnan alakulására nézve a következőkben állapodott meg: hétfőn megalakul a ház, az alelnöki jelöltek az eddigiek, I. Perczel Béla, II. Bánó József; a jegyzők szintén Kiss Miklós (Kecskeméti), Mihály Péter, Szeniczey Ödön, Széll Kálmán, Tombor Iván, Wächter Frigyes s a háznagy jelölt Kovács László. A tisztikar megválasztása után kisorsoltanak az osztályok. Az állandó bizottságokra nézve elhatározatott, hogy az osztályok eddigi elnökei, mint a párt bizalmi férfiakból alakuló jelölt bizottság fogják az állandó bizottságok névsorát megállapítani, mely már a ma, hétfőn délután 6 órakor tartandó értekezleten lesz a párt elé terjesztendő. Kivételt ezen határozat alól a regnicolaris bizottság fog képezni, melyre nézve czélszerűbbnek látszik az eddigi bizottságot érintetlenül hagyni, miután a már nagyon előrehaladt munkálatokat egy új bizottságra bízni nehézséggel járna.

Ugyintén kivételt képeznek a specias tárgyakra kiküldött más bizottságok, melyek összes tagjai újra megválasztatnak. Továbbá elhatározatott, hogy tekintettel arra, miszerint a pénzügyi bizottságnak mindenekelőtt az 1874. budgetet kell tárgyalás alá venni, hogy ennek folytatása a catastro se maradjon hátra, hanem a budgettel egyidejűleg elkészülhessen, egy 15-ös bizottság fog választani, mely a pénzügyi bizottság tárgyalásával egyidejűleg a catastro vegye tárgyalás alá. Ezen idő alatt az osztályok a határvidekre vonatkozó előterjesztést tárgyalják. A budget után a keleti vasut ügye fog a pénzügyi bizottság által tárgyalatni.

M.-Vásárhely, május 18.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium által az erdélyi rom. kath. középtanodák megvizsgálására kiküldött biztos Mészáros Nándor kir. tanácsos f. hó 15 és 16-án a helyi rom. k. hatosztályu gymnasiumot is szerencsétlen látogatásával. Minden osztályban kétszer jelent meg avval a szigorú pontosság — s minden tantárgyat a legkisebb részletkéig felöltet szakképzettséggel, mely erdélyi iskoláinkra tett panaszok minőségét így vagy úgy kell értékre emeli vagy szállítja le. — Mi csak örvendeni tudunk, hogy egy ily szigoruan eljáró miniszteri biztos ellenmeggyőződést szerezhetett a legtöbbnyire szakértetlen főkből kikerült s így illetéktelen panaszok iránt. Minden bizonynyal bőségesen nyílt alkalma a miniszteri biztos unak ez alkalommal itt és más helyt is az ily rontó ész-szerszámok zugolyba szorítására.

Igaz, s ez általános panasz minden részről, hogy itt úgy más helyen is muzeumunk, szer- és terményrajz-tárunk hiányoznak; de a tanítást, az ifjak képzettségét illetőleg? — e már más kérdés alá esik.

Mi legalább szerencsések voltunk hallhatni a ministeri biztos ur e nyilatkozatát: ily hiányos berendezés mellett, milyent az eddig meglátogatott gymnasiumok szertáiraiban tapasztaltam, bár mily jeles szakfőriaktól — ily körülmények közepett, nem várhattam.

Gymnasiumunkból nagy meglepéssel távozott. Vajha csupán a paralell szempontjából Erdély más vallásu intézeteit is a cultuszminiszter ily

külföldi szakképzett vizsgáló biztossal lép meg. Erre joga van a kormánynak; mert felügyeleti rendelkezéssel bír. — A miniszter biztos ur újat tűzünk Udvarhely felé vette. Onnét megy Csik-Somlyóra, Kantába, Brassóba, Szébenbe, Erzsébetvárosra, Balázsfalvára és Gyulafehérvárra.
Isten áldása minden útjain e széplektu tanférfira!

A katholicismus és az álliberális sajtó.

Minden kornak megvannak a maga sajátlagos eszméi, melyek mint megannyi gordiusi csomók oda a népek és nemzetek elé dobták, hol egyes, az államok életében vezérszerpet vivő befolyásos egyének, hol pedig igen sokszor az önmagával meghasonlásban élő letlen megoldásra várnak.

Korunkban az állam és egyház közötti viszony szabályozásának kérdése, az 1789-ki francia nemzetgyűlés által összegöngyölített e gordiusi csomónak megoldási feladata tartja mai napság minden más korkérdések mellett élénk tevékenységben a kedélyeket átalába, és lázas ingerültségben azon kedélyeket különösen, melyekben az egyház elleni malitia és gyűlölet a korszellem olyatén befolyása következtében nemesak, hogy megfogamzott, hanem egy, a szívbe mélyen gyökerező, terebélyes fává nőtte ki magát, melyen a rágalom, rossz akarat és sokszoros igazságtalanság erkölcsfojtó, fanyar gyümölcsei teremnek szakadatlanul.

Az állam és egyház közötti viszony miként szabályozása azon, az álliberális vaszkos köteléről alácsüngő kérdőjel, melyre ezenként kapaszkodnak fel, s végtelenül boldogok, ha ezen függve a XIX. század nagyszerű vívmánya, a felvilágosodás légkörében himbálózhatnak a világ szemelattára.

Ez azon, a tulajdon jog szentségét lábaltipró, idegen vagyon után áhító csoport által már sok évtizedek óta kietlen pusztá közepébe ékelt hegy, melyről miként Mózes Nebórol Kánaánba, betekintenek ezek is a katholicismusnak — szerintök — tejjel-mézzel folyó birodalmába, az egyház javaiba, s annyira elérzékenyülnek azok látásán, hogy sűrű könynyeket facsar kincsovár szemekből azon le-sújtó gondolat, hátha az álliberális tulságosan élelmes, akarom mondani élenyes levegőjében megfulnak, mielőtt az ezen egyházi javak eltulajdonításhoz eljuthatást kivivhatnák.

Ez azon bűvös vessző, melynek varázstüésére csata-készen áll elleneink beláthatlan serege, fegyverkezve tollal, melyből még azok is minden tartózkodás nélkül szorják sáros lövegeiket, kik az e nemű fegyverforgatás primitiv fogalmát is alig ismerik. A gondolat azonban, hogy e téren fellépésük alkalmából majd a lólabát elfődi az álfelvilágosultság fátyolszerű leple, bátorságot, ujjabb erőt és ösztönt kölcsönöz nekik a hova-tovább, inkább és inkább érdekesebbé válni kezdő küzdelemben való részvételre és kitartásra.

S kikből áll részben e rettenetes had?

Ha sorain végig nézünk, találkozni fogunk ott bizonyára olyanokkal is, kik azon korban, mely életükéből a tanulmányoknak, az iskolának lesz vala szentelendő, nem bírván az önmivelődési hajlammal megbarátkozni, a nevelési fegyelem előtt meghódolni, idő előtt keréket oldottak, a muzsák hajlékait, lélekzetfojtó, penészes légkörű börtönnek tekintet-

Lapunk közelebbi száma a mai szent ünnep miatt pénteken jelenik meg.

ték, mint ilyent ezerszer elátkozták; undorral fordultak el tőle, s mégis, risum teneatis! az ilyenek látszanak sok helyütt uralni az Olympust és Pegazust, nemesak, sőt mint ők balgatagul hinni szeretik, látszanak intézni a világ sorsát is. Csak látszanak mondom; mert mint madárnál a toll, fánál a levél, épen úgy szolgál ezeknél is az eredet és műveltségi álláspont határozott ismerveül az irmodor, mely nekik és csak egyedül nekik sajátjuk. Nem csoda tehát, ha Magyarországnak 1851-ben csak 9, ma 200-nál több hirlapja van; csak hogy e tekintélyes szám körülbelől úgy áll a lapok szellemi minőségéhez, tartalomdus voltához, mint 10 : 1.

Avagy nem tudja-e kiki saját tapasztalásából, miszerint hirlapjaink bizonyos része nem elv és meggyőződésből, nem a nemzeti közmívelődés magasztos czéljából, nem is a nemzeti nyelv hovatovábbi fejlesztése, felvirágoztatása okából, mert hisz ezeknél mindezek a logica legutolsó szempont, — hanem csakis speculatio ösztönéből sorakozik a hirlapirói zászló alá, és küzd alatta annál elkeseredettebben minél vérmesebbek e térhez kötött reményei.

Hányan vannak, kiket határozatlan és ingatag elv vezet s e futóhomokra épült elvi megállapodásuk is csak bizonyos időre terjed, míg másfelé kedvezőbb kecsegtetésekkel nem találkoznak, csak hogy anyagi kilátásaik részére minél terjedelmesebb tért biztosíthassanak maguknak?

Hányan vannak, kik ily anyagi haszonra való kilátásért az emberi méltóságot is készek önmagukról levetközni, s önméltóságuk előtt vélnék tömjénet égetni akkor, ha nyiltan bevallhatják, hogy csakugyan valamikor őseink valamelyikének orangutang volt a nagyapja, mintha e majom-elvből akarnák az illetők öszszetákolni azon talizmánszerű pánczél, melylyel felverteztten, ha az utánzási instinctus naturalis holmi idegen jószágok birtoklásához juttatná, cselekedetük „actus humanus“ ne, csak „actus hominis“ lehessen.

Tehát nem az anyagi haszon minősége, hanem annak mennyisége szokott némely hirlapiródomi áramlat dagály-apályára holdszerű behatást gyakorolni.

D. L.

Legujabb táviratok.

Bécs, május 19. A királyné több napi gyengülés után tegnap volt látható először, nyitott kocsiában a Praterben, és a néptömeg által a tuztelt és részvét lelkesült kifejezéseivel fogadtatott.

London, máj. 19. A „Daily Telegraph“ jelenti Tlisből e hó 17-ről, hogy az oroszok elfoglalták Chivát; a chivái khán fogolylyá ejtetett; az oroszok vezetésége csekély.

Bécs, máj. 19. A német koronaherceg és neje lutaztak Velenczébe. Ő Felsége a pályaudvarbat bucsuzott el tőlük.

Bécs, május 19. A „Pr.“ jelenti: Pénzügyi köökben azon hir van elterjedve, hogy a nemzeti bank főtitkára, Lucam, lemondott állásáról.

Róma, május hó 18. A pápa ma mintegy 200 személyt fogadott el; ő csak néhány szót szolt azozhoz s áldását adta rájuk. Romában teljes nyugalmen uralkodik.

Értesítés az erdélyi rom. kath. statusgyűlésről.

Gyulafehérvár, május 1873.

IV.

A május 13-diki délelőtti gyűlésből még két nevezetes pontot ohajtok egész terjedelmében közölni. Az egyik Apor K. b. királyi táblai elnök következő indítványa: „Noha én azt ohajtottam volna, hogy a mostani kedvező alkalom, a szervezés felállítására is felhasználtassék, és az erdélyi statusgyűlés már a jövő alkalommal e szervezet szerint hívassék egybe, nem osztván azon aggodalmakat, melyek itt egy szervezet kivételre felhóztak; de mégis, tekintetbe véve azt, hogy a már egyhangulag elfogadott határozat szerint, az erdélyi püspökmegyei kath. status azon esetre, ha a magyarországi öszszes katholicusok autonómiaja életbe nem léptetnék, törvény által biztosított önkormányzatát gyakorolni kívánja, és tekintetbe véve azt, hogy az 1866-diki alapon egybehívható közgyűlés alkotótárgjainak és ügyrendének tekintetéből kijavítást tökéletesítést igényel; a közgyűlés bizza meg az igazgatóválasztmányt, hogy e tekintetben egy szervezeti javaslatot készítsen, melyet a nem remélt, de előfordulható említett esetben a közgyűlés megvizsgálás alá vegyen“. A gyűlés B. Apor K. ezen indítványát egyhangulag elfogadta.

A második igen örvendetes esemény e gyűlés végén azon indítvány elfogadása volt, miszerint Jósika Lajos b. ur ő nagyméltósága a kath. ügy körül szerzett érdemeinek tekintetéből az igazgatótanács világi elnökéül közfelkiáltással választassék meg.

Erre ő nagyméltósága, nehogy az actusból jövőre praecedens láttassék származni, azt nyilvánította, hogy igen megtisztelve érzi magát ezen megválasztás által, mindazon által nem véli helyesülhetőknek, hogy ily nagy jelentőségű hivatal, minő az igazgatótanács világi elnöksége, felkiáltás utján töltessék be; továbbá öszintén bevallja, hogy nem érzi képesnek magát arra, hogy ezen hivatalnak úgy meg tudjon felelni, mint annak egy fiatal kor és egészségi ereje megfelelő. De látván másrésztől azt is, hogy e hivatal betöltése e gyűlésben jelenleg gondot adhat, midőn oly erők nem jelenkeznek, melyek ezen terhet felvállalnák, és látván, hogy a gyűlés annak tekintetéből, hogy e hivatal folytatását illetőleg némi tapasztalást szerzett volna, bizalommal viseltetik személye iránt, ezen megtiszteltetést elfogadja. De ez alkalommal két kérést terjeszt a gyűlés elébe; az első az, hogy a t. statusgyűlés ne vegye rossz neven, ha az igazgató tanács legközelebbi gyűléseiben részt nem vehet, mivel egészségi állapotja megkívánja, hogy ennek helyreállítását külföldi fürdőkön keresse. A második, hogy korát, gyengélkedő egészségét, családjá fenntartása körüli gondoskodása terheit, valamint azt is tekintetbe véve, hogy már nem bír többé azon képességgel, melyet — valahányszor fölszólltatott — a haza és közügyek szolgálatára szentelt, ezen tehertől nemsokára mentse fel és bizza olyanra, ki jobb és állandóbb erővel képes viselni.

A gyűlés Jósika b. ezen nyilatkozatát némi fájdalmas érzéssel hallgatván végig, őt ismételtlen éltette, és számosan közelébe sietvén, kilejtek forró ohajukat, hogy őt a kath. ügynek huzamos éveken át tartsa meg.

A május 13-iki délutáni ülés 6 órakor vette kezdetét. Ebben az erdélyi rom. kath. püspöki megye sérelmének tárgyalására és a tapasztalatokból kifolyólag teendő lépések kijelölésére kiküldött hattagu bizottság beadván munkálatát, abban kifejté, miszerint 1) a nagyméltóságú magyar királyi vallás- és közoktatásügyi ministeriumnak 1868 sept. 23-ikáról 16,176. sz. alatt kelt rendeletével a károlyfehérvári káptalan javadalmazása, mely a) a négy felső kanonoki stallumra nézve a III. Károly által 1715 decz. 11-én és 1716-ban october 11-én a kincstári szász dézmából kész pénzben reluálva; b) az ötödik és hatodik stallumra nézve a Mártonfi György erdélyi püspök által 1722-ik évben a kamarai pénztárba 5⁰/₁₀-ra a szász dézmának biztosítékul való lekötése mellett mindig felvehető kölcsön gyanánt bevett 2700 db aranyban (11,475 frt értékben) s ennek több éven át 12,000 frtra emelkedett kamataiban, végre c) a boldogemlékü Mária Theresia által 1774-ben sept. 23-án mindezen hat, mind pedig a b. Stojka

Zsigmond és b. Bajtaj Antal erdélyi püspökök által dotált hetedik és nyolcadik kanonoki stallum javadalmazásának emelésére a kincstári pénztárból adományozott évi 1600 frt összegben állapított meg s a nevezett pénztárból szakadatlanul folyt, 1868 január 1-től kezdve az erdélyi rom. kath. vallásalapra rovatott, holott ennek rendelkezése a szegény plébánosok segélyezése, templomok, papi lakok építése és fenntartása. Ezen tullelhetettség folytán a vallásalap évenként 5985 frt összeggel s 1868—1873-ig mintegy 33,000 frttal megkárosodott. Mire nézve véleményezi a bizottság, hogy azon tárgyalások folytán, melyek eddig a nagyméltóságú főpásztor ur, az ideiglenes rom. kath. bizottmány és a nmlgu magy. kir. v. és közokt. ministerium között történtek, a statusgyűlés kérje meg a nagyméltóságú ministeriumot, hogy a vallásalapot, mennyiben az az eddigi megterhelteés folytán kárt szenvedett, teljesen kártalanítani, a káptalani tagok dotációjának megfelelő tőkét a káptalan által is elfogadott urbéri kötvényekben kiszolgáltatni, s kamatainak pontos levonás nélküli kifizetését biztosítani kegyeskedjék. A bizottság ezen véleménye tárgyalás alá kerülvén, Simon Elek javasolja, hogy miután püspök ur ő excájának s az ideigl. kath. bizottmányának ez ügyben tett fölterjesztései mindaddig siker nélkül maradtak, a statusgyűlés vesse szavát merlegbe s fölíratában jogi árkok közé vonulván, követelje a ministeriumtól a vallásalap kártalanítását.

Wolf János ez időszert a feliratot a ministeriumhoz intézné a gyűlésből, és ha a ministerium nem enged, akkor egyenesen a Felsőházhoz megyünk.

Simon Elek a ministeriumot kikerülni nem lehet, mert ő felsége a ministerium által kormányoz. Miután a többi kérelmezések sikertelenek voltak, most kérelmezzen a statusgyűlés, és ha ennek kérelme is eredménytelen lesz, a törvény utjára megyünk, mert donatiói semel factae, nec ipsé Princeps refragari potest.

Keserü Mózes cz. püspök. Kérelmekre mindig azt felelték, hogy az ügy tárgyalás alatt van.

Ilyformán folyt a vitakozás, miglen Fogarasy Mihály főpásztor ur ő excája kimondotta a gyűlés határozatát, miszerint a gyűlés a bizottság véleményét elfogadja, s ennek értelmében a főmélt. ministeriumhoz fölterjesztést határoz.

2) A sérelmek tárgyalására kiküldött bizottság elöadja továbbá az árvaház sérelmét.

Boldog emlékeztetü Mária Theresia 1770-ik évi martius 25-én kelt alapítványi levelével: „Orphanotrophium Regium Theresianum Catholicum Cibiniense“ czimen árvaházat alapított, czélul kitűzvé szegény árváknak a rom. kath. vallásbani neveltetését s akkori nézetek szerint legszükségesebbeknek tartott tantárgyakban kiképeztetését.

TÁRCSA

John Stuart Mill irodalmi működése.

Stuart Mill irodalmi munkásságának első része a politikai volt. A IV. György halálával 1829-ben befejezett emáncipálása a catholikusoknak s mindinkább az 1852-ben végre keresztül ment reformbill, a szabad kereskedelem érdekében folytatott csatározások, melyek legalább a legkiáltóbb igazságtalanságoknak egy időre elvették élet, nem csak mérvben járultak hozzá, hogy a szellemek új irányt vegyenek. Az állami ellenőrzés joga a kegyes alapítványokkal szemben: ez volt a kérdés, mit Mill első nagyobb tanulmányában tárgyalt. Ez első tanulmány éle a radicalisok ellen volt intézve, kik az állami elkobzást sürgették a jevakra nézve. Mill az állami beavatkozást csak akkor látja szükségesnek, ha az alapítvány vagy tényleg nem kezeltek az alapító akarata értelmében, vagy nem is kezelhető úgy a megváltozott viszonyok miatt. A második, szintén a radicalok ellen intézett tanulmány azon javaslat ellen kel ki, hogy szerint az államhitelezők értéktelen papírpénzzel kárpóttassanak. A javaslat oly észszerűtlen, hogy korunkban javaslatba hozni valóban alig merné valaki, még a legutolsóbb socialisták közül is. Alison művének („History of Europe“) bírálata alkalmat ad a történelem azon magasabb felfogásának kifejtésére, mely az okok s okozatok láncolatán haladva, pemcsak tényeket, hanem összefüggést is keres s a mely felfogás rövid idő alatt oly általános lett. Érdekes e bírálata azon része, mely e végszavakban lel kifejezést:

„Az utolsó évszázad politikai forradalmi csak külső jelei voltak azon erkölcsi forradalomnak, mely az emberi lélek felszabadulásától származik, mit közönségesen a tudományok ujra felbredésének nevezünk s minek főtermelvénye a könyvnyomtatás feltalálása volt. Mennyi van még ezen erkölcsi forradalomból lesz hátra a befejezésig s mennyi politikai forradalomnak még szülő oka: senki sem mondhatja meg. De csak a legszűkebb fogalom láthat mást a francia forradalomban, mint nagy változást magában az emberben, véleményeiben, erkölcsi alapveiben s így minden külső társadalmi intézményeiben; változást, a mely oly távolra van még a befejezéstől, hogy a legelőre haladottabb szellemek is

Ezen intézetnek javadalmazása az alapítványi levél harmadik pontjában részletezve van, ugymint:

a) A szász kincstári tized jövedelemből évenként kézpénzben 2000 frt, terményekben pedig 2500 köböl gabona; b) azon nem catholikus alattvalók házassági fölmentvényei után bejövő illetékek, melyeket a honi polgári törvények által tiltott izekben királyi fölmentvényvel kötnék; c) a Nagy-Szebenben állítandó Lottó-játék bizonyos határozott jövedelme; d) az Oláhországból behozott borok vámjövedelme évi 1000 frt; e) Novákovits Dénés püspök hagyományából azon pénzüsszeg, mely a kincstárba lett volna fizetendő; f) az Etinger-féle alapítvány, melyet a kath. vallásu Etinger hadügyi korlátnok végrendileg kath. árvák javára hagyott, mi akkor kamataival együtt 10600 frtot tett; g) Gr. Battyáni József erdélyi püspök alapítványa 20,000 frtból.

Az 1873-ra készített árvaházi költségvetésben az árvaház vagyonának azonrésze, mely kormányilag kezeltek következöleg áll:

Az I. melléklet szerint gyümölcsözö a) állam kötvényekben 51,840 frt, 2177 frt. 28 kr. kamattal. b) földterhermentesítési kötvényekben 231 ezer 940 frt., 11,324 frt. 47 kr. kamattal. c) magánkötvényekben 19,225 frt. 40 1/2 kr., 14,640 frt. 99 kr. kamattal o. é.

A II. melléklet szerint vannak „járulékok“ állam segély“ czim alatt; a) a Fiskus szászföldi jövedelméből kézpénzzel 2,100 frt., b) ugyanazon dezmából 2,200 köböl búzának váltása fejébe 2 frt. 10 kr. számítva 5,250 frt., c) ugyanazon dezmából további 2,000 köböl búzának váltása fejébe 4 frt. 71 krval 9,720 frt., d) oláhországi Diák czimén 840 frt. e) a sorsjátékból 840 frt. f) a tartományi alap helyett 4,200 frt. összesen 22,650 frt, mindezen jövedelmi források azok is, melyek hibásan „járulékok“, s állam segély“ név alatt előfordulnak a Teréz árvaház valóságos törvényes tulajdonát képezik, melyet egy század óta senki sem vont kétségbe, névszerint ezen „járulékok“, s „államsegély“ név alatt a költségvetésben előforduló 22,650 frt épen az alapítványnak magva, fő s lényeges része, mely miatt, maga az intézet Teréz árvaház nevet vett föl.

Maga a királynő ezen árvaház megalapítását 1770-ben végrehajtván azt n.-szebeni k. kath. Teréz árvaháznak nevezette s fenntartására a szászföldi fiskális dezmák jövedelméből évenként 2,000 frt. és 2,500 köböl búzát adatott, kikötvé, hogy ezen illeték minden évben, még akkor is, ha eme jövedelmekben a mostanin felül fölösleg maradna, sőt még azon esetben is, ha az említett dezmáknak kincstári okok miatt valaha haszonbérbe adatása megtörténne, szakadatlanul és megcsökentés nélkül kiadassék.

Ut prestatio hæc quolibet anno, si etiam in iisdem proventibus, ultra id, quod nunc important, supernatantia non emergeret, imo etiam in casu,

képtelenek megmondani: minő végezőlokra törek szik.

„A költészet és neimeiről“ és egy másik az egyetemi nevelésről szóló tanulmánya szintén új eszmék és új irány mozgatója volt, mig a civilizációról szóló Buckle mesterét mutalja be, kissé emelkedettebb kiadásban. Bentham és Coleridge-ről irt tanulmányában erkölcsi bölcsészeti nézeteit fekteti le, s a logica rendszerében (A system of logic, ratiönative and inductive,“ számos kiadás 1843 óta) e tan vezérelveit mutalja be, azon bölcsészeti irány köntösében, melynek Comte halála óta kétségtelenül Mill a vezérszelleme. E korszakba esik több kitünö bírálata is Fouqueville „Demokratie en Amerique“, Michellet „Histoire de la France“, Guizot politikai műveiről, Grote Görögországi történetéről, s mindenek felett Carlyle „Past and Present“ -jéről (Múlt és jelen“), mely annyiban nevezetes, — a meny nyiben a régi atyáskodó kormányrendszer pártoló ellenében a social kérdés megoldását praecisirozza a nevelés és társadalmi törvényhozás nagyobb figyelemben vétele által. E kérdés, mely Stuart Mill eszme világának legnagyobb oldala, itt van érintve először.

Ezeket kivül az értekezések gyűjteméne még egy pár nevezetes művet foglal magában. A pénzkérdésről, a francia forradalomról, a költészetöl a civilizációról, de Vigny, Coleridge, Bentham műveiről, a munka jogáról, a nők felszabadításáról vannak a két első kötetben értekezések, mig a harmadikban a két első helyet a parlamentari reform kérdése foglalja el, aztán jó Bainnek, a hirnöves ardeeni tanárnak, Stuart Mill egyik kitünö köetjének bírálata, a be nem avatkozás kérdéséről, az amerikai viszályokról; a jogtanról Austin művére („On jurisprudence“) válaszolva, és végül Plátóról.

Ez értekezések gyűjteménye azonban nem teljes. A „Fortnightly Review“ és Fraser „Magasin“-ja a legutolsóbb idők közölték derekas logozatokat tollából, a melyeknek mindegyike, hogy külön összeszedve is még fog jelenni, arra elég biztosíték azon zaj és feltűnés, a melylyel mind egyike megjelenésekor fogadtatott. Egész kis szellemi forradalom volt minden értekezésé.

Ezzel a bölcsészeti művekről áttérhünk egyéb munkáira. Az 1848-ban megjelent „Principles of Political Economy, with some of ther applications on social Philosophy.“ („A nemzetgaz-

ubi praeactatae decimas ex rationibus aerarii nostri aliquando in arendam per Fiscum dari contingeret, ininterrupte et sine diminutione continetur.

Nyilvánosan mondja a fejedelmi alapító levél előszava: akarjuk, hogy ezen alapítványunk a mi kedves Erdélyünk javára és diszére minden jövőendő időkben, örökösön érvényben maradjon. Volumus hanc nostram fundationem in charae nostrae Transsilvaniae bonum et ornamentum perpetuis futuris temporibus in omne aevum valere.

A dicső alapító királynő az 1770-ben tett Teréz árvaházi alapítványt 1776-ban sept. 6-án 1372 udv. sz. a. kelt iratában megerősítvén, a kétezeröt száz köböl buza árát 5000 frt kézpénzzel fizetendő összegben megalapította, (mi az 1770-ben alapítványozott 2000 ezer frt kézpénzhez csatolva, adta azon 7000 frt, vagy 7350 frt o. é. mely az 1873 évi költségvetésben az I-ső és II. dik pont alatt előfordul;) és más kétezer köböl búzát évenként az árvaháznak fenntartására rendelt, mit ez intézet 1783-ig természetben vett ki.

Ekkor a kir. dezmák haszonbérbe adatván, eme 2000 köböl buza helyett a kincstár 1783. évi aug. 19-én 6000/364. főkörmányszéki szám alatt közölt udvari határozvány értelmében, évenként 4000 frtot fizetett 1806-ig, innen pedig 1848-ig az árvaház ezen buzát ujból természetben vette ki, s ha némelykor ezen összeg kiadható nem volt, annak árát a kir. kincstár piaczi középárban lefizette. Ezen időben a dezmá megszűnvén, az árvaház ezen 2000 köböl búzát egy ideig sem pénzben, sem természetben nem vehette ki, mig a kir. körmányszék azon fölterjesztésre, hogy Mária Theresia 1776. kelt okleveléből nem valamely helység dezmáját ajándékozta az árvaháznak, hanem a kincstári dezmák jövedelméből tett az árvaház részére állandó alapítványt, a mi azóta vagy természetben, vagy piaczi középárban 1848-ig fizetett, az árvaháznak kir. kincstári alapítványi jogon ezután is fizetendő lenne. Ő cs. apostoli kir. Fensége 1863. nov. 10-én kelt kir. rendeletével határozta, hogy az árvaház a multa nézve átlag vett kézpénzben elégtessék ki, s jövedőre pedig eme 2000 köböl búzának nagy-szebeni piaczi közép árát a kincstárból évenként vehesse fel. S ezen összeg az 1873. évi árvaházi költségvetésben a második melléklet 3. pontja alatt 9420 frtban előfordul.

Továbbá ugyan Mária Theresia 1776. évi aug. 16-án 1131. udvari szám alatt kelt határozványával a tartományi pénztárból az árvaház gyarapítására 4000 frtot rendelt, mi később a kamarai pénzalapra ruházott át, s az árvaháznak évenként 1868-ig kiadott s jelenleg is az említett 1873. évi költségvetés II. mellékletében 6. pont alatt 4200 frtba van felvéve.

A mi Lotto- és házassági felmentvényi illetéket illeti, ezek évenként 840—840 frttal régóta

daság vezérelve, néhány alkalmazással a társadalmi bölcsészetre“) a maga nemében egyik vezérműve a világirodalomnak. Első a tekintélyek sorában, ki sikerrel kél ki a rideg manchesteri „Laisser faire“ ellen, mely mellett Macaulay szerint az államnak csak hóherra van szüksége, s első, ki bár tartózkodva némileg igazságot ad a socialismusnak. Nagy kár, hogy e mű magyarra nincs még fordítva s nagy hiba, hogy az akademia újabb kiadványainak sorában nincs fölveve. Az „On Liberty“-t („A szabadságról“) az előbbi után 11 évvel adta ki, s ez magyarul is megjelent Kállai Béni fordításában. Ezt a harmadik: „On representative Government (a képviselői kormányról) két év alatt követte, mint általános elismerés szerint legjobb műve Stuart Millnek. A „Subjection of Women“ („A nők szolgálása“) mely a nőemáncipatió kérdését behatóan tárgyalja, ugyanezen vezérelveken alapul, melyeket a képviselői kormányról irt mű VIII. fejezetében (a választójog kiterjesztéséről) találunk. 1864. és 1865-ben még két művével szaporítá az emberi tudás kincseit. „Auguste Comte and Positivium“ („Comte Agoston és a positivizmus“), mely a tanítvány viszonyát a mesterhez bölcsészeti bírálat kíséretében tünteti föl; és „Examination of sir W. Hamilton's Philosophy, and of the principal philosophical questions discussed in his Writings“ (S. W. Hamilton bölcsészeteének vizsgálata és az iratában vitatott bölcsészeti főkérdések méltatása,) mely nagyrésben a mennyiség és logica közti viszonyra van alapítva. 1868-ban „England and Irland“ („Anglia és Irland“) czimu műve ugyanazon eszméket tartalmazza, miket parlamentari működésénél érintendünk. 1844-ben megjelent tanulmányai „Essays on some unsettled quæstions of Political Economy“ („Tanulmányok a nemzetgazdaság némely megoldatlan kérdéseiről“) nagyrésben az említett értekezések közt, melyből eddig három nagy kötet jelent meg, benne foglaltatik. Az „Irish Land Question“ (1870-ből) vezérelveiről máskor szöölünk.

Az „Utilitarianism“ („Erkölösi czélszerűség tana“) erkölcsi nézeteit adja elő: 1863-ban jelent meg először. S mind ezek befejezéseül említsük meg a híres st. andrewsi beszédet, azon egyetem rectorává választatásakor, (Inaugural address) a mely nem egyes kisebb fontosságú kérdéseket és tényeket tárgyal, hanem a bölcsész beható

meg vannak váltva s ez összegben vannak az 1872-ik évi költségvetés II. mellékletének 4. és 5-ik pontja alatt beiktatva.

És ezekből áll azon „járuléknak“ „államsegélynek“ nevezett 22,650 frt, mi a Teréz-árvaháznak kir. kincstári alapítványi évenkénti jövedelmét képezi, s az 1868. évig soha változókegy kegyelempléneke és felsegítésnek, vagy állami segélynek nevezve nem volt, hanem örökös kir. kincstári alapítványnak tekintett az alapító fejedelmő ama világos szavai szerint: Volumus hanc nostram fundationem perpetuis futuris temporibus in omne aevum valere.

Ez azon összeg, melyről, midőn ezen ügy a jelen évi országgyűlésen előfordult, kimondatott, hogy mig ezen alapítványok természeti joga a többi alapítványokkal együtt föl nem derítették, függőben tartassék, melynek függőben tartása azonban az intézetnek további fenállását lehetlenné teszi.

S minekutána az intézet fenntartására, az árváknak élelmezésére vagy ruházatására, a tanító, hivatali személyzet fizetésére ez évben még egy fillér sem utalványoztatott, az árvaházi pénztárban jelenleg összesen csak 2700 frt van, ebből is a f. é. január hónapban bevásárlott 600 rőf posztóért s néhány talp bevásárlásáért az intézet mintegy 2000 frt. tartozik, úgy hogy valósággal most a pénztárba csak 700 frt van, ebből pedig 100 alapítványos növendék f. hó végeig sem lehet eltartani, ezen becsülményok az intézek legközelebbi felosztását s az árváknak Isten kegyelmébe s a keresztény emberek jóténykonyaságába való bizatását szükségképen vonják magok után: a bizottság úgy véli, hogy miután a Teréz árvaháznak mind kth. jellege, mind javadalmazása érdekében érdemleges tárgyalások folytak a magy. kir. vallás és közoktatásügyi ministerium kath. status által kellően indokolt fölterjesztésében fölkerendő, hogy az azon 22,650 frtnak, mely a költségvetésben hibásan nevezetik „államsegélynek“, mely az intézet magán vagyonát képezi, s melyhez az intézetet kívül senki másnak joga nincs, megfelelő tőkéjét a ki nem szolgáltatott évi hátralékokkal együtt az árvaház alapján kifizetni; b) addig pedig az évi átalányt az intézetnek, nehogy az ottani árvák, kiknek jórészt senkjök sincs, az éhség s ezzel járó sok más bajoknak kitéve legyenek, folyó évre rögtön utalványozni kegyeskedjék. E volt a bizottság véleménye. Erre aztán következett a gyűlés tárgyalása.

Németország a közkiállításon.

A legnagyobb helyet az iparparlotában Austria után Németország foglalja el; kiállításának értéke, fénye azonban távolról sem állja ki a versenyt az osztrákkal. Az tagadhatlan, hogy Németország kiállítása értékes tárgyai daczára is, depresszió benyomás-

tekintetével kiterjeszkedik az összes emberi tudásra s oly csoport magvas eszmét, annyi böles megjegyzést tartalmaz, mint kétségkívül előtte egy ily nemű munka sem.

A british muzeumi könyvtár czimjegyzékeiben majdnem egy teljes vastag kötet tartalmazza csupán azon művek címeit, melyek Stuart Millről iratnak, védőleg, támadólag, magyarázva, fordítólag; a világirodalomban követői közt találjuk a bölcsészek közül Baint és Littrét, a nemzetgazdák közül Fawcettet, Cairnest és Beesleyt, a társadalmi reformerek közül Séaley, Bucklet s az újabb művelt irodalom nagyobb részét. Ez maga eléggé mutalja fontosságát.

Különös, hogy mind Mill atya, mind ő, a fiu, pályájának első korszakán csodálatos módon nagy ellenszenvet keltettek magok ellen, azon doctrinák elfogadása által, a melyeket már sokkal korábban hirdett volt Malthus. Hogy más példát ne említsünk, maga a szellemus Moore, Anglia ez egyik legkitünöbb költői tehetsége, szintén ez oldalról támadást vélt intézhetni Bentham merész követői ellen. Az „Ode to the Goddess Ceres“-ben így szól:

„There are two Mr. Mills, too, whom those who like reading
What's vastly unreadable, call very clever;
And whereas Mill senior makes war on good breeding,
Mill junior makes war on all breeding whatever.“

(Van két Mill, a kiket azok, kik szeretnek olvasni, a mi fölette olvashatatlann, nagyon okosnak tartanak, és a mig az öregebb Mill háborut üzen a jó táplálkozásnak, a fiatal Mill háborut üzen minden táplálkozásnak.)

A mint az eredmény igazolta: Mill nézetei ez irányban elfogadtatásra találtak. A Malthus elméletét ma Ricandóé mellé helyezi a tudomány. — Nem mondjuk, hogy feltétlen igaznak tartjuk, nem mondjuk, hogy következményeikhez — melyek jó nagy mérvben szigoruan szivteleneknek mondhatók, — ma már nem férne szó: hanem annyi áll, hogy a felállított elmélet legalább lényegében általános elfogadtatásra talált, s mint Stuart Mill egyik legkitünöbb tanítványa, Fawcett mondja, él, s ha az égő lángba teszi valaki kezét: magának tulajdonítsa, ha az kezét megégeti. „P. N.“

al van a szemlére, melyet úgy egyebek, mint a buroknál a sötét és barna szín alkalmazása még inkább rezhetővé tesz. Németország magas fejlettségű parától többet várt mindenki; eleinte azt hittük, hogy e kiállítás a német nemzet nagyságának minden tekintetben hű képe lesz — és ime Berlin, Frankfurt és Stuttgart iparosait kivéve, igen kevés azon iparosok száma, kik a nemzetközi versenyen pályáznak. Mi nagy ellentétet képez a német kiállítás Belgium vagy Franciaországéval szemben; a két ország szellemére nézve csattanásabb különbségnek ritkán lehetünk szemtanúi. Franciaország kiállításán mily kellemesen váltja fel magát az izletes tarka színvegyülek, hányféle alakban bizonyul be csak a fametszeteken a leleményes esprit! mily csinosak színes butorai vagy szőnyegek. Németországban a minék színesnek kellene lenni, az mind szomorú sötét, mintha csak az egész kiállítás a félgáz hivatalszínre volna keresztül. Fa- és butormunkák igaz szolidok, de nehések; porcellán, szőnyeg és ékszerkiállításain a stíl könnyedsége helyett inkább masszív darabokkal találkozunk.

A körönd alsó karzatáról balra aranyozott vörös diadalív hirdeti a német kiállítást. A folyosó közepén, nagy oldaloszlopokon nyugvó baldachionon van a királyi ház berlini és meiszeni porcellángyár terméke.

Megengedjük azt is, hogy a tárgyak kitűnősége az európai gyárak bármelyikével kiállja a versenyt, csak azt ne mondják, hogy azok izletesek. Féljük a terjeszkedő óles porcellán vázát, hogy az állvány leszakad alatta. — Így vagyunk az üveggel is. Hiába keresnők a német üvegen az izletes és finom metszést azon remekeit, melyeket a cseh termékek bámultunk. — Németországban a csillárok is oly nehéz, széles alakúak vannak felruházva, mint sehol másutt. Hasonlóképpen vagyunk a tükrök és bronzlángyakkal; a nélkül, hogy azok tartósságát vitatnók.

Az ékszerek tekintetében pedig különösen hátra van a nagy Németország; a mit e nemből állított ki, olyat boltkirakatokban, uton, utcán van az embernek alkalma szemlélni. Szőnyegkiállítás már semmi kívánni valót nem hagy maga után, hasonlót constatálhatunk ruhaszövevényről.

A butor-kiállítás berendezése szintén a sikerültek közé sorozható. Az iparalapa főfolyosójának közepén, szobaalakú kis helyiségek vannak felállítva, s itt találhatók a butorok. Mint említettük ezek a visszataszító sötét osztályok, melyek barátságatlanságát a fekete függönyök még inkább növelik. A kiállított tárgyak legnagyobb része renaissance-stylben készült, sikerült metszetekkel; s ezekről lévén szó, nem hagyhatjuk említés nélkül ama ölnyi széles ébenfából készült mennyezeti ágyat, mely a német butor kiállítás fénypontját képezi.

Teljes elismeréssel kell szólnunk a baloldali oldalifolyosó azon részéről, mely az optikai s mérnöki tárgyakat és a festékeket tartalmazza. Ha talán az előbbire nézve a verseny sikere az összes kiállításokat is beleértve, kétséges, akkor biztosítva van az ez utóbbi számára, mert Németország a festék-termelés körében a lehető legkitűnőbbet termelte. — Valamely szín teljességét nem volt alkalmunk egy nemzet kiállításában sem oly jeles példányokban képviselve látni. — Németország czukor-kiállításával is így vagyunk; a legszebb és legnagyobb czukorsüvegek itt vannak; úgy szintén a korallak.

Külföldi hírek.

Róma, máj. 17. Az „Italie“ jelenti: A pápa ma több előkelő személyt fogadott el. Holnap a Vatikánban nagy elfogadás leend. Születésnapja alkalmából a pápa az összes uralkodóktól szorongó-kíváncsokat kapott. Thiers sajátkezű iratot küldött a pápának. A miniszterium elővigyázati rendszabály gyanánt az itteni helyőrség megerősítését rendelé el. Őt zászlóalj még megérkezett, őt másik zászlóaljat még várnak.

Konstantinápoly, máj. 17. A török alapokban beállott csökkenés itt csak egy bukást idézett elő 4000 török fontnyi összegig. — A persa követ, Mohsin Khan, ünnepélyes kihallgatáson ma adta át a szultánnak meghitelező iratát. A követ a szultán által rendkívül fényes szertartások közt fogadtatott. — Ziver bey esütörtökön Jeruzsálemben utazott.

A szultán Bécsbe való utazási terve föladott. Egészsége megrongált.

A német bir. gyűlés 17-ki ülésében folytatván a vita Elsass-Lotharingia igazgatása fölött, hg Bismarck ismételve visszautasítja Windhorst és Mallinkrodt támadásait s constatirozza, hogy pontosan az 1871 december 31-ki törvény szerint történt az igazgatás. Fenntartá nézetét az ultramontanok kormányellenes üzelmé iránt; ő bizony bevárja a történelem ítéletét s úgy hiszi, helyesen feketének mondja azt, a mi fekete s fehérnek azt, a mi fehér. Az egész polgárisult Europa egyetért az ő véleményével az ultramontanok iránt. A ház elhatározá, hogy az Elsass-Lotharingia igazgatása iránt szolgáltatott átnézet által elég van tétel.

Párisból 15-ről jelentik, nagy számu orleanisták s legitimisták abban egyeztek meg, hogy Thiers megbuktatását, s Aumale hgnek a köztársaság elnökévé választását kísérelendik meg. Azok azonban nem képezik a jobb oldal többségét. Hg. Larocheoucault-Bisaccia Bécsbe indult, hogy Chambord grófot arra kérje, mikép a legitimistákat hatalmazza fel Aumale hg megválasztására.

Gambetta 9-én Nantesen utazott keresztül St. Nazaire felé, hol néhány napot fog tölteni. Több republicanus küldött ment St.-Nazaireba, hogy Gambettát kérjék föl, mikép visszautaztában Nantesban megállapodjék.

Kuza I. Sándor egykori román fejedelem Heidelbergában, hol száműzetése napjait élte, május 15-én meghalt. 1820-ban született Galaczban előbb katona, azután praefect, képviselő és miniszter volt. 1859 jan. 17-kén egyhangulag Románia, 1860 feb. 5-én pedig Moldvaország fejedelmévé választatott. 1861. végén a nagyhatalmak elismerték Moldva-Oláhsország unióját Románia név alatt. 1866 febr. 22-én a forradalom megfosztotta őt trónjától; hat éves uralkodása alatt nem kevesebb, mint 27 ministeriuma volt.

Bukurest, május 18. Az összes napi sajtó meleg szavakban emlékezik meg az elhalt Kuza exfejedelemről; méltányolja annak érdemeit Románia irányában és constatálja, hogy az elhunyt-nak dicsőségteljes emléke maradandólag megleend őrizve hazája történelmében.

Perpignan, május 17. A „Drapeau Français“ című lap írja: Don Carlos a f. hó 14-kéről 15-re menő éjjelen Navarrában spanyol földre lépett, és a 15,000 főnyi királyi hadsereg parancsnokságát átvette, hogy győzzön vagy meghaljon. Don Carlos és angol bankárok közt 400 milliónyi reálnyi kölcsön kötöttek. Don Carlos Olonnan tábornagy és Dorregaraynak tábornoki méltóságot ígért.

Madridban 13-án végződött be a választások 4-ik napja. Madridban igen nagy apathia volt, de a tartományokban nagyobb érdekltség fejlett ki. Az egész országban 1.250,000 választó vett részt, de Madridban csupán 25,000-en szavaztak. Az egész választás igen békésen folyt le. Sehol sem történt komoly zavargás. 8 conservatív és 20 radical választott meg, azonban ezek nem foglalják el helyeiket. Nehéz kitalálni, hogy hány „kibékíthetlen“ választott meg, mivel a megválasztottak közül igen sokan oly új emberek, kikről nem sokat lehet tudni; azonban a kormány azok számát 20-nál kevesebbre becsüli, míg a conservatívok azck számát 60-ra teszik. A megválasztottak nagy többsége foederal-republikánus.

Gerona összes kerületében az egyetlen Rivera kivételével, mindnyájan foederal-republikánusok.

Barcelonában a helyi foederal-republicanus bizottmány jelöltjei az összes kerületekben győztek, az első kerület kivételével, hol a szavazási urnák szétlörtettek s a szavazategyek széthányattak.

Saballs 800 ember élén, 13-án este bement Mataroba. A lakosok meglepetve, csak csekély ellentállást fejtettek ki. 10,000 duronyi, tüstént kifuzetendő hadisarcz vetetelt a városra, s a vámháznál lelt pénzek lefogaltattak. Egy a cadixi ezred 2 századából, 250 karabélyos és 300 köztársasági önkéntesből álló hadoszlop Barcelonából Mataroba indult.

Washingtonból 15-ről távirják, a modok-indiánoknak sikerült egy másik sziklás erődöt érnük el 20 mértföldre a láva-vidéktől. A katonaság nem képes őket állasukból elűzni, s erősbítéseket kértek. A nyugati és déli congressusi tagoknak St.-Louisban való értekezlete megnyitott és elhatározott a kormánytól a nyugati folyam javítását s az amerikai hajózás számára olta-lom helyreállítását kívánni az idegenek versenyé ellen.

UJDONSÁGOK.

Kolozsvár, május 20-án.

— **T. olvasóinkat kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket mihamarább megújítani, nehogy a lap küldésében fenakadás történjék.**

— **A képviselőház** maj. 19-én kezdette meg az új ülésszakot, s a pártkörök s a ház az új választásokra való candidatiók s ezek megité-lével foglalkoznak. A pártok között ez alkalommal nagy loyaltás uralg, s tán ennek tulajdonítható egy részben Deák Ferencz mai indítványa is, ki egy he-tedik huszár választást ajánlá. E helyre valószí-nueg Huszár Imre fog választatni, kit e helyre a baloldali kör candidált.

— **A vallás és közoktatási m. kir. minister** a Királyföldet, az 1868 évi XXXVIII. t. cz. 123—126. §§-ai értelmében különálló tanfelügye-lősséggel látta el, s oda I-ső tanfelügyelővé Biltz Albertet, az orsz. statistikai hivatal titkárát nevezte ki, egyelőre ideiglenes minőségben.

— **A vallás és közoktatási m. kir. minister** Szeremley Lajos hunyad-zarándmegyei I-ső tanfelügyelőt a felső-fehérmegye-fogarasvi-deki tanfelügyelősségre, — Bárdossy Gyula ugyan-csak hunyad-zarándmegyei II-od tanfelügyelőt a

királyföldi II-od tanfelügyelősségre, — ezek helyé-be pedig Réthy Lajost és Goga Illést, az eddigi felsőfehérmegyei, brassó és fogaras vidéki I-ső és II-od tanfelügyelőket helyezte át a hunyad-zarándmegyei I-ső és II-od tanfelügyelői állomá-sokra.

— **A kolozsvári m. kir. egyetemen** a jogi karnál a tandíjt a nyári folyamra egészen 19-nek, felében pedig 22 folyamodónak engedték el, míg 22-en a kérelmezők közül visszautasít-tattak.

— **Dr. Brandt József** egyetemi orvostá-nár ma vezette oltárhoz, a kellemes művelt lelkű Gyarmathy Laura kisasszonyt, ki szeretetre méltó-ságánál fogva a válogatott társas körök kedvence volt. Az esküvőről jövő számunkban bővebben ad-dig is százsoros áldást a szép frigyre!

— **A lövölde építése** gyorsan halad s már égfelé meredeznek az oldalfalak; az egészből azonban hiányzik az izlés. Lehet, hogy majd ké-sőbb az utómunkálatok segítenek némileg e bajon.

— **Egyházi zene.** Aldozócsütörtökön d. e. 10 órakor az akademia templomban az ének-akademia és a zeneconservatorium által Aiblin-ger nagy miséje, Es. Offertorium Verditől és Graduale Pichler Bódogtól.

— **A májálisok korát éljük.** Csak e héten is kettő lesz, melyek remélhetőleg igen szé-pen fognak lefolyni. Az unit. ifjuság nemés czélu májálisát nem is ajánljuk, mert eléggé ajánlja a „Betegsegélyző-egylet“, melynek javára rendezik. Mi a korcsolyázó-egylet szombati mulatságát illeti, meg vagyunk győződve, hogy méltó párja lesz a téli idény alatt közkedvességet nyert bálnak. Kül-lönben derült és szép időt szívünkben kívánunk mindkét mulatságra.

— **A kik netalán az idő rövidsége miatt** vagy tévedésből, vagy feledékenységből, az unitar. tanuló ifjuság által rendezendő jótékony czélu zár-tóköri nyári táncvizigalomra a meghívót kézhöz nem kapták és arra igényt tartanak, kéretnek, hogy mu-gukat az iskola épületében a főnöki szobában ki-tett ivre jegyeztessék elő.

A rendező bizottmány.

— **A walesi herczeg** a napokban Pestről Bécsbe visszatérvén, ujjlag meglátogatta a magy. kiállítási osztályt. A többi közt a herczeg figyelmét felkeltették a magyar öltözetek, oly any-nyira, hogy Szegfi István pesti szabómesternél 3 rendbeli mentét rendelt meg.

— **Tűzoltóink** zászlószentelési ünnepélyo alkalmával adandó mükedvelői előadás annyira né-pesnek ígérkezik, hogy előre sajnáljuk azokat kik helyet ezuttal a színházban legjobb akarat mellett sem nyerhetnek.

— **Hazai iparosok** világtárlati utazására a kormány tizezer forintot ad, az iparegyletnél pe-dig 15,000-et irtak alá.

— **Igy már sokat ér.** Annak idejében általános hiedelem volt, hogy a Hefli-féle kioszk a nyári idényen épen nem lesz használható, mert üveges oldalai mögött nagy lesz a melegség, az élelmes bérő segített e bajon és leszedette az üvegtáblákat, növényeket hozottot s vásznon ernyő-vel vont a körül a most már igazán hűvös és ár-nyékos kioszkot. Így azután kényelmesen és hü-sen lehet benne ülni.

— **Matejkó** híres lengyel festő „Koperni-kus“-át galicziai urak élükön gr. Goluchovsky hely-tartóval, a krakkói főiskola számára vették meg.

— **Dánzigban** emléket állítottak Opicz Márton híres német költő sírja felé, ki 1639-ben halt meg, s az odaváló Mária templomban fekszik.

— **Szapáry István** gr. jász-kunok fő-kapitánya, hir szerint Pestmegye főispánjává fog kinevezeteni.

— **Egy ezer darab magyar kir. vert arany díj** annak, ki betudja bizonyítani, hogy kolozsvári papirkereskedő Keresztösy Pál mint a görgevényi merített papirgyár raktárnoka bárkinek is, említett papirgyár terményeit valahol vagy va-laha az eredeti gyári áránál magasabb árba árulta vagy árusítaná jelenleg is. Ezennel megnyit-tott a pályázat 1000 darab magy. kir. vert arany elnyerésére.

— **Lehet fürödni,** csak idő legyen arra való. A Károly-Ferdinánd ezred gondossága alatt álló sétatéri uszoda május 20-tól kezdődőleg meg-nyitott naponként reggel 11-ig a hölgyek és et-től kezdve 1-ig, meg 3-tól 6-ig a férfiak részére. Régebben jó volt, de ma már csak inkább adunk előnyt, ha megnyil a Diánnában levő uszodának, hol minden tekintetben nagyobb kényelmet talál-hatunk.

— **Cincinnatiában** „Hinko“ közelebbi előadása alkalmával a társulat drámai színésznoje összeveszett a rendezővel, s a közönség szemelát-tára, csattanos poffal adván bizonyoságot hűsni hajlamának.

— **Münchenből** távirják, hogy Liebig helyébe a kir. tudományos akademia elnökévé Dölinger alapítványi prépost neveztetett ki.

— **Ez aztán az óra.** A redouti harango-zó óra rég ismeretes mindenki előtt roz jásáráról, éleshangu ütéseiről, de azt mégis mint curiosumot jelentjük, hogy tegnap délután 230-at ütött egy folytában. Erről aztán elmondhatjuk, hogy kitaró óra, mely az ütésbe nem fárad egyhamar bele.

— **A Kőszegi József** és társai ellen folytatott óriás bünper felett folyó hó 23-kán tart végtárgyalást a kolozsvári kir. törvényszék. E bün-per még 1866-ban kezdődött a Kolozsvár városi törvényszéknél és több emberélet, sokos testi sér-tes, egy erőszakos, számos közönséges lopás és család büntény képezik tárgyát. Husz vádlott- és tanukat összevéve, a hivatalos személyzet kivé-tével 64-en vannak végtárgyalásra idézve. — Az ügyészi teendőket Bodor László kir. alügyész fogja végezni, vádlottak mellett pedig négy védő lesz. A végtárgyalás valószínűleg több napig eltart.

— **Kimutatás.** Az iparos kölcsön pénz-tár aprilis havi forgalmáról: Bevétel: 1. Már-czius haváról ájtott 3872 frt 84 kr. 2. 21 tagtól könyvdijban 10 frt 50 kr. 3. Bevételekben 14781 frt 40 kr. 4. Váltók utáni visszafizetésekben 49384 frt. 5. 6% -lék kamatban 948 frt 40 kr. 6. 1% -lék feldijban 167 frt 32 kr. 7. Hátralék kamatban 6 frt 55 kr. 8. Bélyeg díjban 49 frt 65 kr. összesen 69220 frt 66 kr. Kiadás: 1. A ta-goknak visszafizetődött 19564 frt 92 kr. 2. 279 izben kölcsön 47424 frt. 3. Bélyegzett úrlapokra 49 frt 65 kr. 4. Irodai személyzet díjában 92 frt. 5. Irodai szükségletre 5 frt 70 kr. 6. Kölcsön ka-matban 119 frt 10 kr. 7. Pénztármaradék egyenleg 1965 frt 29 kr. összesen 69220 frt 66 kr. Az aprilis havi forgalom teszen 136476 frt 3 kr. Kolozsvárt apr. 30-án 1873.

Mamicza János, Krémer Ferencz, pénztárnok, elnök.

Tömösváry Miklós, könyvvezető.

— **Világkiállítási hir.** A legutóbbi hi-teles összeállítások szerint a látogatók száma a m. héten következő volt a közkiállítás: Kedden 15 ezer, szerdán 14,500, csütörtökön 14,400, pénteken 8,800, Szombaton 12,000. A mult vasár-nap pedig, mikor a bementi díj 50 kr. volt, összesen 30,938-an látogatták meg a kiállítást és pedig 20,010 mint rendes fizető, 850 hosszabb időre szóló belépti jeggyel és 9078 személy szab-dajjeggyel.

— **A „Magyarország és nagy világ“** képes heti lap utolsó száma valóban ritka választé-kos tartalommal jelent meg s méltán versenyezhet bármelyik külföldi szépirodalmi képes lappal. Szer-kesztője Agai Adolf sem buzgalmat sem fáradsá-got nem kímél, hogy e lapot, mely már évek óta szép sikerrel tartja fenn magát, mindenütt szivesen látott vendéggé tegye, melynek szellemi tárházában élvezetre találjon mindenki, a ki csak kézbe fogja s olvassa. Jelen számban a képek tisztasága s művészi kivitele bárkinek is megnyerheti tetszését. De a k Ferencz arcsképe s szülőháza stb. magukon hordják a művészet ívét. A lap tartalmát egy a hazai, mint a külföldi jelesebb irodalmi muzana-tok ismertetése képezi, válogatott és figyelemre méltó beszövények, szép eszmedus költemények, hasznos és tudományos ismeretterjesztő czikkek, művészi és irodalmi hírek. E lap jutalomképe is páratlan a maga nemében, és olvasóink eléggé meggyőződhetnek arról, ha megemlítjük, hogy mint a Deutsch testvéreknek kiállítási tárgya a közkiállításban a hazai képnymó művészetet szin-tén fogja képviselni. Előfizetési ára a lapnak egész évre 10 frt. Melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Biasini gyorsutazási menetrendje 1873. márcz. 27-től.

Kolozsvár és Nagy-Enyed között,

mivel a nappali vonat beszünttetett, Biasini gyors-utazása 1873. mart. 27-től elkezdve Kolozsvárról Nagy-Enyedre küldi gyorskocsiját, még pedig oly formán, hogy Kolozsvárról reggel 8 órakor minden nap indulva d. u. 4 1/2 órakor Nagy-Enyedre érke-zik, Nagy-Enyedről Kolozsvárra estvéli 10 órakor Deésről Szamosújvárra és Kolozsvárra na-indulva, reggeli 8 órakor Kolozsvárra érkezik. Ezen menetben kívül lehet Kolozsvárról Nagy-Enyedre d. u. 4 órakor is indulni, ugyszintén Nagy-Enyedről éjjeli 3 órakor Kolozsvárra indulhatni, csak hogy ezen meneteknél Felvinczről N.-Enyedig és N.-Enyedről Felvinczig a vasutallt kell utazni.

Egy személy ára 30 font szabad podgyász-szal Kolozsvárról N.-Enyedig vagy vissza az első és közbülső Coupeba 5 frt, hátulsó Coupeba 4 ft 50 kr. tulsuly 5 kr. Tordáról Nagy-Enyedig vagy vissza első vagy közbülső coupéba 3 frt — hátulsó cou-péba 2 frt 60 kr. tulsuly 2 1/2 kr. — Felvinczről N.-Enyedig vagy vissza 1 frt, tulsuly 1 kr. fon-tonként.

Felvételi iroda Nagy-Enyeden Vágó Fe-rencz szállodájában.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

Máj. 20-ról. 1873 5% metaliques 68.—. nemzeti kölcsön 72.70. 1860-diki államköl-ocsön .10150. Bankrészvények 950.—. Hitelrészvé-nyek 300.—. London 109.50. Ezüst 109.50. Cs. kir. arany —.—. 20 frankos arany 8.73.

Földterhementesítési kötvények: Magyar 77.—. Temesi 76.—. Erdélyi 75.—. Horv. Szlavon.—.—.

Felölös szerkesztő Sándor János.

Provisio nélkül

vételt és eladást, bérbeadást fekvők, földek, gyárak, vendéglőket stb. illető árverések, kérelmek, ajánlatok mindenfelében, családi tudósítások stb-re vonatkozó

Hirdetések

az árjegyzék szerinti árakban, porto és költségelszámítás nélkül a különféle cze-
lokra legalkalmasabb lapokban gyorsan és legjutányosabban szétküld

Lang Lipót és társa

Nemzetközi hirdetés irodája Budapest, fűrdútca 1.

825

1—*

806

4—30

Elmélkedő orvosok,

allopathák és homöopathák, az általa meggyógyultak naponta szaporodó bírálata szerint, a **lélegző** (torok és mell) és **emésztő** szervek (gyomor, máj, végbél, aranyér) valamint az **idegrendszer** (hypochondria, aszkor) betegségeiben, általános és különös **gyengességi állapotban** (magkiömlés, tehetetlenség) a **Humboldt Sándor** indítványára behozott

dr. Sampson-féle **Coca-készítmények** (német gyógytári árszabály szerint üveg és doboz számra 1 tallér) oly fényes eredményeket eszközöltek, hogy minden hasonló betegségben szenvedőnek a legmelegebben ajánlhatók. Különös ismertetésül **dr. Sampson** tanár „Szerecsen gyógyszer-tára” Mainzban, valamint bizományos gyógyszer-tárai is (Főraktár Ausztriára nézve **Haubner Edénél** Bécsben, Magyarországra nézve **Török Józsefnél** Pesten, **Pecher J. E.-nél** Temesvárt, **Fürst Józsefnél** Prágában) tudományos értekezletet felőle ingyen és bérmentesen küld.

Kis részletfizetésre

évnegyedenként és havonként

árulunk egyes sorsjegyekre szóló részletjegyeket, tetszés szerint egybeállított csoportokban s a legjutányosabb feltételek mellett.

Mindjárt az első részlet-fizetés teljesítése után s a részletek törlesztése közben egyes-egyedül valamennyi sorsjegy nyerő számaira játszik a vásárló!

A közelebbi huzásokra

különösen ajánljuk

1864-ki sorsjegyeket,

huzás június 1-én főnyeremény 250,000 ft.

a 3°-os török sorsjegyeket egyenkint 400 frtjával.

huzás június 1-én, főnyeremény 300,000 frank.

4 1/2 % -os **trieszti sorsjegyeket 100 forintosokat,**

huzás június 1-én főnyeremény 200,000 ft.

Hitelsorsjegyek

huzás július 1-én, főnyeremény 200,000 ft.

Az osztrák ipar-bank Részletfizetési osztálya

azelőtt

Fürst Ede

Bécs, Sz.-István tér. 2 sz.

(Utánnomat nem díjaztatik.)

828

2—6

801

8—*

Asztali és csemege borok, Dréher-féle palaczk sör

Teutsch J. B.-nél Segesvártt.

1862-beli-erdélyi asztali bor, „non plus ultra“ nagy pal. — f. 70 kr.
1868 „ „ finom rizling — „ 90 kr.
1869 „ „ — „ 90 kr.

Rajna és Mosel-borok:

Johannisbergi cabinet nagy pal. 4. ft. 40 kr.
Rüdesheimi 2 ft. 50 kr.
Liebfrauenmilch 2 ft. 15 kr.
Deidesheimi 1 ft. 65 kr.

Magyar borok:

Budai, finom sashegyi 1 nagy pal. 1 ft. — kr.
„ „ 1 kis pal. — frt 50 kr.
Somlai, fehér jeles 1 nagy pal. — frt 88 kr.
Tokaji, ménesi és muskotály aszu 1 nagy pal. 1 frt 20 kr.
„ „ 1 kis pal. — frt 60 kr.
Champagnei Sillery grand mouss 1 nagy pal. 1 frt 60 kr.

Francia, spanyol és olasz borok

Bordeaux st. Julien, vörös ered. töltés nagy pal. 1 frt 65 kr.
Champagnei valódi Clicquot nagy pal. 4 frt — kr.
„ „ Fleur de Sillery nagy pal. 3 frt 60 kr.
Muscat-Lunel nagy pal. 1 frt 70 kr.
Lacrimae Christi nagy pal. 1 frt 60 kr.

Osztrák borok.

Vöslai vörös nagy pal. — frt 92 kr.
Gumpoldskircheneri, fehér nagy pal. 1 frt 20 kr.

Liqueurök:

Vanillias, valódi Bordeaux nagy pal. 2 frt — kr.
Ananas nagy pal. 2 frt — kr.
Anisette double, Amsterdami nagy pal. 1 frt 90 kr.
Maraschino di Zara nagy pal. 1 frt 60 kr.
Dupla köményes, val. szt.-pétervári nagy pal. 2 frt 50 kr.

Hölgy-liqueurök, igen finom:

Kávé, Curaçao, thea, Vanilia, viola nagy pal. 1 ft. 30. kr.
Bataviaia rak nagy pal. 1 frt 80. kr.
Cognac fi nede Champagne nagy pal 3 frt. —

Drerez féle palaczk sör

Ászoksör nagy pal. — 38 kr.
Márocsiusi nagy pal. — 40 kr.

822
Disznósír és szalonna
mindenfélé minőségű, legolcsóbb áron
Beimel és Herznél,
Pest, Holdvilágútcza 4.
Arjegyzékek kívánatra ingyen.

822

3—4

GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSEI

KÖNYVNYOMDÁJA

Kolozsvártt, főtér báró Bánffy-ház, és központi irodája

KERESZTESY PÁL PAPIR-ÜZLETÉBEN

főtér, Gyulay-ház, felvállal mindennemű

KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT.

Alólírt könyvnyomda tisztelettel tudatja a helybeli és vidéki t. cz. közönséggel, hogy újonanfelszerelt és izletes betűkkel ellátott nyomdája azon kellemes helyzetben van, hogy mindennemű **nyomdai megrendelést** elfogad, u. m.:

könyvek, bármely hazai nyelven, körözvények, rovatos iven, árjegyzékek, számlák, falragaszok, név- és meghívójegyek, gyászhirek, baromútlevelek, vásárcédulák stb. stb. a lehető legjutányosabb árak, gyors és pontos szolgálat mellett.

A LEGÚJABB MINTÁJU NÉVJEGYEK 100 DARABJA **1 frt.**

FELVÁLLAL KÖNYVNYOMDAI MUNKÁKAT IS.

HIVATALOS MUNKÁKRA NÉZVE

a nyomda. — miután Keresztesy Pál papir-üzletével és ez viszont a nyomdával egyesült — biztosítékot nyújt arra nézve, hogy a papírok a legelső papir-gyárakból szereztetnek be, és azok a hivatalos munkákhoz valódi gyári áron számíthatnak, és a legszükségesebb mintázatokból kész raktárt tart, a meglévőket postafordultával, a szokatlan formájukat pedig a legrövidebb idő alatt elkészíti.

Minden megrendelést kérünk egyenesen a nyomdába küldeni, hol a legnagyobb pontosság biztosíthatik.

Gámán János örökösei könyvnyomdája.

76—*